

ΓΙΑΤΙ ΝΑ ΑΝΗΣΥΧΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΑΓΑΖΙΑ; ΜΗΠΩΣ ΕΙΜΑΣΤΕ ΜΑΓΑΖΑΤΟΡΕΣ ΚΑΙ ΔΕΝ ΤΟ ΞΕΡΟΥΜΕ;

Μετά από έναν χρόνο λοκντάουν, με ευρύτερα κομμάτια της εργατικής τάξης (που δούλευαν κατά κύριο λόγο στο λιανεμπόριο, την εστίαση και τον τουρισμό) να είναι στην ανεργία και πολλά άλλα να βρίσκονται σε ένα απροσδιόριστο καθεστώς μεταξύ εργασίας και ανεργίας που βαφτίζεται «αναστολή», δεν καταλαβαίνουμε πώς γίνεται κάποιος -που δεν είναι ΣΥΡΙΖΑ- να αναρωτιέται «πώς τα βγάζουν πέρα τα μαγαζιά και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις;» κι όχι «πώς τα βγάζουν πέρα όσοι δούλευαν, δουλεύουν ή μισοδουλεύουν σε αυτές;». Επίσης, δεν καταλαβαίνουμε πώς γίνεται να αγνοεί κανείς ότι διαχρονικά και ξεκάθαρα οι μαγαζάτορες διατηρούν μια σχέση αγάπης-μίσους με το κράτος. Ή ακόμα και να ξεχνάει ότι ήταν ακριβώς οι ίδιοι αυτοί μαγαζάτορες που γεμάτοι ζέση, αλλά και φόβο για τα πρόστιμα των χιλιάδων ευρώ, ανέλαβαν συντονισμένα από τον προηγούμενο Αύγουστο να επιβάλλουν πρώτα στους υπαλλήλους τους και μετά σε κάθε «απείθαρχο» πελάτη να φοράει μάσκα. Παρακάτω θα προσπαθήσουμε να διατυπώσουμε μια δυο σκέψεις που τριγυρίζουν στο μυαλό μας κάθε φορά που οι «κραυγές αγωνίας» των μαγαζατόρων και των υπερασπιστών τους αρχίζουν και πάλι να αντηχούν.

ΧΑΣΑΜΕ ΔΟΥΛΕΙΕΣ, ΧΑΣΑΜΕ ΛΕΦΤΑ, ΧΑΣΑΜΕ Τ' ΑΥΓΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΣΧΑΛΙΑ

Το να έχει κανείς το βλέμμα του στραμμένο στο πώς την παλεύει η εργατική τάξη, στο πώς βγάζουν το μήνα εκείνοι κι εκείνες που, έτσι κι αλλιώς, βρίσκονταν στον πάτο και από τον περασμένο Μάρτη μέχρι σήμερα έχουν καταρακυλώσει για τα καλά, εν ολίγοις το να κοιτάμε πώς ζούμε εμείς κι οι όμοιοί μας, αποτελεί αναγκαιότητα προκειμένου να κατανοούμε αυτά που μας συμβαίνουν. Προκειμένου να αντιλαμβανόμαστε ότι δεχόμαστε επίθεση, να το συζητάμε αυτό συλλογικά και να προσπαθούμε να στεκόμαστε στα πόδια μας. Όταν πριν από περίπου έναν χρόνο το ελληνικό κράτος αποφάσισε να μπει στον «χορό της πανδημίας», πήρε πρώτα και κύρια μια απόφαση: να ασκήσει ασφυκτική πίεση στην εργατική του τάξη. Ας αναφέρουμε μία μόνο από τις αρχικές του μεθόδους: Μέσα σε ένα βράδυ, αποφάνθηκε ότι η εργατική δύναμη ισοδυναμεί με 534 ευρώ αν είχες σύμβαση και με 0 ευρώ αν δούλευες μαύρα. Και ανακοίνωσε σε 1,2 εκατομμύρια άτομα που δούλευαν στον ιδιωτικό τομέα, δηλαδή στο 60% του συνόλου των μισθωτών αυτής της χώρας,¹ ότι θα τεθούν σε υποχρεωτική ημι-ανεργία. Έτσι, με κρατική εντολή, έκλεισαν πολλοί από τους φυσικούς χώρους όπου πραγματοποιείται η εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης (λιανεμπόριο, εστίαση, ψυχαγωγία, ξενοδοχεία, κλπ), ενώ οι φορείς της εργατικής δύναμης έπρεπε να κλειστούν στο σπίτι τους να νταντεύουν τα παιδιά τους (γιατί, φυσικά, έκλεισαν και τα σχολεία). Αυτή η γιγαντιαία διαστάσεων παρέμβαση του κράτους στην καπιταλιστική οργάνωση της εργασίας, και συνεπακόλουθα σε κάθε πτυχή της ζωής, δεν έχει απασχολήσει τον δημόσιο λόγο παρά μόνο στο παρεμπιπτόντως. Άλλωστε, ο δημόσιος λόγος, όταν αναφέρεται στην εργατική τάξη, κινείται ανάμεσα στον απροκάλυπτο ταξικό ρατσισμό («είναι φτωχοί, άρα ανεύθυνοι, άρα αρνητές μάσκας, άρα επικίνδυνοι, άρα φέρτε κι άλλους μπάτσους για να είμαστε ασφαλείς») και τον συγκαλυμμένο («είναι φτωχοί, να κάνουμε κανένα συσσίτιο να τρώνε έστω σκέτα μακαρόνια»).

Όμως η κρατική παρέμβαση του τελευταίου χρόνου έχει επιφέρει τέτοια υποτίμηση στην εργατική τάξη που είναι να γελάει κανείς κάθε φορά που ακούει τα περί «επικείμενης επιστροφής στην κανονικότητα». Όταν με κρατική εντολή εκατοντάδες χιλιάδες επιβιώνουν επί μήνες με 534 ευρώ (στην καλύτερη), είναι πολύ πιθανό άραγε στο άμεσο μέλλον να δεχτούν τα αφεντικά να δίνουν μισθούς πάνω από αυτό το ποσό; Κάτι μας λέει πως όχι. Αν, μάλιστα, κρίνουμε από το γεγονός ότι ήδη πολλά αφεντικά βγάζουν τους υπαλλήλους τους σε αναστολή, αλλά παράλληλα απαιτούν απ' αυτούς να δουλεύουν χωρίς να τους δίνουν επιπλέον λεφτά, στην πράξη τα 534 δεν είναι επίδομα, αλλά κρατικά επιχορηγούμενος μισθός. Ας μην ξεχνάμε ότι ακόμα κι όταν οι επιχειρήσεις τους είναι εντελώς κλειστές, οι μαγαζάτορες δεν χαλιούνται και πολύ. Με το κράτος να δίνει τα 534 και να καλύπτει τις ασφαλιστικές εισφορές, εκείνοι μισθούς και ένσημα δεν πληρώνουν, νοίκια, δόσεις δανείων, φόρους επίσης δεν πληρώνουν, επιστρεπτέα προκαταβολή παίρνουν, οπότε καθόλου άσχημα με δεδομένο ότι

«Διακόπτουμε τη λειτουργία του click inside που αποδεδειγμένα επιφέρει λιγότερο από 1% υγειονομική επιβάρυνση σε σχέση με το click away, χωρίς πριν να έχουμε διασφαλίσει τον περιορισμό της ανεξέλεγκτης κινητικότητας στο δημόσιο χώρο από άσκοπες μετακινήσεις, βόλτες, διαδηλώσεις, μεγάλες αγορές τροφίμων και σχολεία». Μα, κύριε Καφούνη, αν περιοριστούν κι άλλο οι «άσκοπες μετακινήσεις» πώς θα ερχόμαστε για ψώνια στα μαγαζιά σας; Με το διαστημόπλοιο;

έτσι κι αλλιώς δουλειά δεν θα είχαν μέσα σε αυτές τις συνθήκες. Επίσης, μετά από έναν χρόνο ανοιγο-κλεισίματος των μαγαζιών που τη μία λειτουργούν πέντε αντί για έξι μέρες και την άλλη δεν λειτουργούν καμία, τη μία έχει click inside και μπορούν να μπου οι πελάτες (άρα «χρειάζονται» περισσότεροι υπάλληλοι), ενώ την άλλη έχει click away (οπότε «χρειάζονται» λιγότεροι), ποιο ακριβώς νόημα έχουν πλέον έννοιες όπως «σύμβαση αορίστου χρόνου, 8ωρο, πενθήμερο, ολόκληρα ένσημα» που ούτως ή άλλως δεν αφορούσαν ποτέ το σύνολο της εργατικής τάξης; Με άλλα λόγια, η επιθετική πολιτική για την εργασία έχει πετύχει αρκετά αυτό το διάστημα: οι περισσότεροι απ' όσους δούλευουν βρίσκονται διαρκώς αιφνιδιασμένοι, δεν έχουν τον παραμικρό έλεγχο πάνω στην εργασιακή διαδικασία και συνεχώς καλούνται να εκτελούν εντολές που αλλάζουν με καταϊγιστικούς ρυθμούς. Ε, δεν το λες και λίγο.

Σ' ΑΓΑΠΩ, ΣΕ ΜΙΣΩ, ΜΗ Μ' ΑΦΗΝΕΙΣ ΜΟΝΑΧΟ

Οι μαγαζάτορες πάντοτε ήξεραν ότι η ύπαρξη των μαγαζιών τους εξαρτάται από το κράτος και πάντοτε διατηρούσαν μια σχέση μαζί του. Γιατί η κάθε ξεχωριστή επιχείρηση, όσο μικρή κι αν είναι, είτε είναι «οικογενειακή» είτε όχι, έχει μια νομική υπόσταση (συμβόλαιο, τίτλους ιδιοκτησίας, φορολογική έδρα και πάει λέγοντας), άρα εκ των πραγμάτων βρίσκεται σε άμεση επαφή με τον συλλογικό εγγυητή της ιδιοκτησίας, δηλαδή το κράτος. Και πάντοτε οι μαγαζάτορες γκρίνιαζαν για μια σειρά από «βάρη» (φορολογία,² ασφαλιστικές εισφορές, κλπ) που τους επέβαλλε ο ισχυρός τους φίλος, διεκδικούσαν επιχορηγήσεις και αποζημιώσεις κάθε φορά που θεωρούσαν ότι «πλήττονται» από τον «αθέμιτο ανταγωνισμό των μεγάλων επιχειρήσεων», όμως και πάντοτε ταύτιζαν τα συμφέροντά τους με αυτά του κράτους. Δηλαδή το πράγμα πήγαινε κάπως έτσι: κλάψα και κατάρες «ενάντια στο κακό κράτος που θέλει να μας καταστρέψει» και παρακάτια και επικλήσεις «στο καλό κράτος για να μας σώσει». Φυσικά, δεν έχαναν ποτέ την ευκαιρία να υπενθυμίσουν πόσο απαραίτητοι είναι για τον ελληνικό καπιταλισμό, αλλά και να διαφημίσουν την ενεργή συμμετοχή τους στην υπεράσπιση του νόμου και της τάξης. Αυτό έκαναν από την αρχή του λοκντάουν την περασμένη άνοιξη, όταν μέσω της ΓΣΕΒΕΕ, του συλλογικού τους φορέα, έσπευσαν να πάρουν θέση στη συζήτηση περί «αλλαγής παραγωγικού μοντέλου» που είχε εμφανιστεί στις εφημερίδες:

Θα πρέπει να γίνει συνείδηση ότι δεν υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος για δομικό μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας. Οι προσπάθειες και τα μέτρα που θα ληφθούν θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της οικονομίας και των επιχειρήσεων που την συναπαρτίζουν. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία (99%) είναι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις και χαρακτηρίζονται ως «ραχοκοκαλιά» της οικονομίας. Ο όρος αυτός αναφέρεται κυρίως στην συνεισφορά τους ως προς την κοινωνική συνοχή. Η διάρρηξη της ραχοκοκαλιάς της οικονομίας ισοδυναμεί με διάρρηξη της κοινωνικής συνοχής και ειρήνης.³

Τι βλέπουμε εν ολίγοις; Ότι σε περιόδους κρίσης, οι μαγαζάτορες προστρέχουν κατευθείαν στο κράτος-σωτήρα ζητώντας του να παραμείνει εγγυητής της ύπαρξής τους, επισημαίνοντας παράλληλα ότι ο ρόλος τους σε αυτήν την κοινωνία δεν είναι απλώς να συμβάλουν στην αύξηση του ΑΕΠ, αλλά και να υπερασπίζονται την ταξική ειρήνη. Όπως μας έδειξε, άλλωστε, η πρόσφατη εμπειρία, οι μαγαζάτορες, αυτοί οι θεματοφύλακες του νόμου και της τάξης, εφάρμοσαν ευθύς εξαρχής το περίφημο υγειονομικό πρωτόκολλο με ιδιαίτερο ζήλο, ασκώντας καθημερινή πίεση στους υπαλλήλους τους και κάνοντας παρατηρήσεις ή ακόμα και διώχνοντας από τα μαγαζιά τους πελάτες που δεν ήθελαν να φορέσουν μάσκα ή γενικά δεν συμμορφώνονταν με την πλειάδα των απαγορεύσεων. Αφού πρώτα βούλιαξαν στον φόβο που τους προκάλεσαν οι κρατικές εντολές, μετά ανέλαβαν πειθαρχικά/αστυνομικά καθήκοντα αποδεικνύοντας έμπρακτα ότι αν σε εποχές σαν τη σημερινή για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής απαιτείται τα μαγαζιά τους να μοιάζουν όλο και περισσότερο με check point σε στρατόπεδο συγκέντρωσης, αυτοί δεν έχουν κανένα πρόβλημα. Και κάπως έτσι, με το μέτρο της υποχρεωτικής χρήσης της μάσκας στους εσωτερικούς χώρους όποιος έμπαινε σε αυτούς τους μικρούς ναούς της κατανάλωσης, ερχόταν αμέσως αντιμέτωπος με την προστιμο-φοβία του κάθε μαγαζάτορα κι έπρεπε να δέχεται παρατηρήσεις του είδους «σηκώστε τη μασκούλα, καθίστε πιο πίσω, μην αγγίζετε τίποτα» ως το πιο φυσικό πράγμα του κόσμου. Ή ακόμα και να αποδεχτεί ότι μπορούσε ο κάθε μαγαζάτορας να του απαγορεύσει την είσοδο στο μαγαζάκι του αν το ευθυνό-μετρο αποφαινόταν ότι η «κοινωνική ευθύνη» του συγκεκριμένου πελάτη είναι κάτω από τις φυσιολογικές τιμές.

Ατύπως, βέβαια, κάποιου είδους διαλογία πελατών γινόταν πάντα, αφού ένας μαγαζάτορας μπορούσε χωρίς πολλά πολλά να αποκλείσει έναν μετανάστη, έναν ρομά ή όποιον άλλο έκρινε ότι εντασσόταν στην κοινωνική κατηγορία των «προβληματικών». Το τελευταίο διάστημα, όμως, αυτή η άτυπη δυνατότητα έχει αναχθεί σε κρατικά ανατεθειμένη αρμοδιότητα. Κάθε μαγαζάτορας μπορεί να επιδεικνύει το ρόλο του ως εμπορο-φύλακας που ζητάει και ελέγχει τα κάθε φορά απαραίτητα διαπιστευτήρια προκειμένου να επιτρέψει την είσοδο στην επικράτεια του· ο κακομοίρης δεν το θέλει, αλλά φοβάται το πρόστιμο. Μήπως, για να γίνει ακόμα πιο ξεκάθαρη η πολύτιμη κοινωνική προσφορά των μαγαζατόρων, να τους φορέσει το κράτος καμιά στρατιωτική στολή σαν αυτή των καρβανάδων με τα χρυσοποικίλα παράσημα ή έστω να κάνει δεκτό το αίτημα του προέδρου του Εμπορικού Συλλόγου Αθηνών, Σταύρου Καφούννη, που θέλει να πάρει λίγη από την αίγλη του Τσιόδρα:

Δεν μπορούμε να ανηχτούμε να αιωρούνται λανθασμένα διλήμματα στον δημόσιο διάλογο, όπως σχολεία και πρωτοετείς φοιτητές στα πανεπιστήμια ή άνοιγμα της αγοράς, με κόστος πολλών δισεκατομμυρίων ευρώ για τους Έλληνες φορολογουμένους και χαμένες θέσεις εργασίας, με τελικό αποτέλεσμα μηδενική προοπτική και ελπίδα για όλους τους νέους της χώρας. Εάν πρόκειται να ιεραρχεί τις προτεραιότητες και να αποφασίζει η επιτροπή εμπειρογνομόνων, τότε προφανώς η σύνθεσή της θα πρέπει να αποτελείται από 16 υγειονομικούς και 16 ανθρώπους της πραγματικής οικονομίας.⁴

Ορίστε φιλοδοξίες ο Εμπορικός Σύλλογος. Και με το δικίο του, βέβαια. Σου λέει, καλύτεροι είναι οι τύποι με τις λευκές ρόμπες που διαβάζουν λύματα και κάνουν εισηγήσεις για το ποιος θα κυκλοφορεί έξω και μέχρι τι ώρα, για το τι θα λειτουργεί και τι όχι; Τώρα εμείς αιτήματα δεν έχουμε, σενάρια δεν κάνουμε, οπότε δεν μοιραζόμαστε και τις διάφορες ανησυχίες που ξεπροβάλουν από εδώ κι από εκεί. Το τι θα γίνει το επόμενο διάστημα με τα μαγαζιά, το αν και με τι όρους θα ανοίξουν, το αν θα έρθει κάνας τουρίστας, το αν θα αρχίσουν οι μαζικές απολύσεις πωλητριών, σερβιτόρων, λαντζιέρηδων κ.ά, δεν το ξέρουμε. Και πώς να ξέρουμε, δηλαδή, αφού εδώ και τόσο καιρό η αβεβαιότητα είναι η μόνη βεβαιότητα;

1. Βλ. το ενημερωτικό δελτίο του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών, *Οικονομία & Επιχειρήσεις. Δελτίο για την ελληνική οικονομία*, #180, 26/03/2020. Εκείνον τον απόκοσμο Μάρτη, ο ΣΕΒ έσπευσε από τις πρώτες μέρες του λοκντάουν να στηρίξει τα μέτρα της κυβέρνησης και να δώσει θετική ψήφο στον κρατικό παρεμβατισμό: «Η κρατική αρωγή είναι απαραίτητο να παρέχεται γενναϊόδωρα για όσο καιρό διαρκέσει η «κοινωνική απομόνωση», το «κλείσιμο στις επιχειρήσεις» και ο περιορισμός στην ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων μεταξύ των χωρών».

2. Ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, οι μικροαστοί διατύπωναν αιτήματα προς το κράτος ζητώντας κατά κύριο λόγο «φοροελαφρύνσεις». Για τη διαλεκτική σχέση κράτους-μαγαζατόρων βλ., σχετικά Νίκος Ποταμιάνος, *Οι Νοικοκυραίοι. Μαγαζάτορες και βιοτέχνες στην*

Αθήνα, 1880-1925, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2016, σελ. 242-247, 256.

3. Βλ., την έρευνα του Ινστιτούτου Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ «Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ – COVID 19», που δημοσιεύθηκε τον Απρίλη του 2020.

4. Αυτά, μεταξύ άλλων, δήλωσε ο κύριος Καφούννης στην εκπομπή «ΜΕΓΑ Σαββατοκύριακο» στις 21/02/2021.

5. Τα ντοκουμέντα αυτής της «ιερής συμμαχίας» αφεντικών-ενώσεων εργαζομένων-παπάδων μπορεί να τα βρει κανείς στη σελίδα του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών: www.eea.gr/arhra-eea/symmachia-gia-tin-kyriaki-argia-3-vinteo/

Μαγαζάτορες διαδηλώνουν στη Σταδίου το καλοκαίρι του 2013. Αισθητική και πολιτικός λόγος – φόρος τιμής στο ΠΑΣΟΚ.

ΟΙ ΒΕΤΕΡΑΝΟΙ ΤΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΜΜΑΧΙΩΝ»

Εντάξει, ξέρουμε πώς πάει η ιστορία: σε αυτή τη χώρα ουδέποτε υπήρξε εργατική τάξη, όλοι ήταν πάντοτε βιοπαλαιστές, με τα μικροαφεντικά δεν έχουμε τίποτα να χωρίσουμε (άσε που κάποια από αυτά ήταν παλιά συνάδελφοί μας), η λύση στα προβλήματά μας είναι να συνασπιστούμε με τα αφεντικά, να διατυπώσουμε αιτήματα και να πιέσουμε το ανάλγητο κράτος για να «πάρει πίσω τις εξαγγελίες». Αυτό το παραμυθάκι έχει εκπαιδευσει γενιές και γενιές αριστοτέρων στις περιφημες «κοινωνικές συμμαχίες». Για να αναφέρουμε ένα σχετικά πρόσφατο παράδειγμα, ας πάμε πίσω, στο καλοκαίρι του 2013. Τότε, στον δημόσιο διάλογο εμφανίστηκαν οι προτάσεις του υπουργείου Εργασίας που αφορούσαν τη λειτουργία του λιανεμπορίου. Το επίδοχο ήταν το αν θα ανοίγουν τα μαγαζιά και την Κυριακή, αρχικά σε δέκα τουριστικές περιοχές και στη συνέχεια σε ολόκληρη τη χώρα.

Τα «κάτω τα χέρια από την Κυριακή, η Κυριακή είναι για να ξεκουράζεται ο λαός» έδιναν κι έπαιρναν, παρόλο που στην πράξη τέτοιου είδους συριζο-συνθήματα άφηναν έξω μεγάλα κομμάτια της εργατικής τάξης (από την εστίαση, τη διασκέδαση, την καθαριότητα) που διαχρονικά δούλευαν Κυριακές, αργίες κλπ. Στον κύριο Καββαθά πάντως, ο οποίος και τότε όπως και σήμερα ήταν πρόεδρος της ΓΣΕΒΕΕ, πολύ του άρεσαν όλα αυτά και με τη σειρά του υπερθεμάτιζε:

η ΓΣΕΒΕΕ είναι καθέτως αντίθετη με το άνοιγμα της Κυριακής και για το λόγο αυτό συγκροτεί κοινωνική συμμαχία υπεράσπισης της αργίας της Κυριακής με την Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΕΣΕΕ) και την Ομοσπονδία Ιδιωτικών Υπαλλήλων Ελλάδας (ΟΙΥΕ). Βρίσκεται δε σε συνεχή επαφή με την Αρχιεπισκοπή Αθηνών, το Ινστιτούτο Καταναλωτών (ΙΝΚΑ) και πολλές άλλες οργανώσεις για να συντονίσουν τις αντιδράσεις τους».

Όσο φυσικό και λογικό φαινόταν τότε στους συριζαίους κάθε αποχρώσεως το να διαδηλώνει κανείς με τα αφεντικά και να μοιράζεται κοινά αιτήματα ακόμα και με την Αρχιεπισκοπή, άλλο τόσο φαίνεται και σήμερα το να συμπάσχει με τους μαγαζάτορες που «βασανίζονται λόγω κορονοϊού».⁵